YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

7 päivänä helmikuuta 2002 *

Asiassa C-28/00,

jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Liselotte Kauer

vastaan

Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 94 artiklan 1—3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin kysei-

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

nen asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: D. A. O. Edward, joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit A. La Pergola ja M. Wathelet (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään N. Díaz Abad,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään P. Hillenkamp ja W. Bogensberger,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Kauerin, edustajanaan Rechtsanwalt U. Schubert, Itävallan hallituksen, asiamiehenään C. Pesendorfer, ja komission, asiamiehenään W. Bogensberger 28.6.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.9.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberster Gerichtshof on 14.12.1999 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 1.2.2000, esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 94 artiklan 1—3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin kyseinen asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71).

2 Kysymys on esitetty Kauerin ja Pensionsversicherungsanstalt der Angestelltenin (työntekijöiden eläkekassa) välisessä oikeudenkäynnissä, joka koskee eläkkeen laskemisessa huomioon otettavien vakuutuskausien määrittämistä.

Oikeussäännöt

Yhteisön oikeussäännöt

3 Asetuksesta N:o 1408/71 tuli Itävallan tasavallassa sovellettavaa oikeutta 1.1.1994 Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyllä sopimuksella (EYVL 1994, L 1, s. 3; jäljempänä ETA-sopimus). Sitä on sovellettu Itävallan tasavaltaan Euroopan unionin jäsenvaltiona 1.1.1995 alkaen.

4 Asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan r—s a alakohdassa ovat seuraavat määritelmät:

"Tässä asetuksessa

— —

r) vakuutuskausilla tarkoitetaan maksukausia tai työskentelykausia tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausia, sen mukaan kuin ne on määritelty tai tunnustettu vakuutuskausiksi siinä lainsäädännössä, jonka mukaan ne on täytetty tai niitä pidetään täytettyinä, ja kaikkia kausia, joita käsitellään sellaisina, jos niitä pidetään sanotun lainsäädännön mukaan vakuutuskausia vastaavina;

s) työskentelykausilla ja itsenäisen ammatinharjoittamisen kausilla tarkoitetaan kausia, jotka on sellaisiksi määritelty tai tunnustettu siinä lainsäädännössä, jonka mukaan ne on täytetty, ja kaikkia kausia, joita käsitellään sellaisina, jos niitä pidetään sanotun lainsäädännön mukaan työskentely- tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausia vastaavina;

s) *a)* asumiskausilla tarkoitetaan kausia, jotka on määritelty tai tunnustettu sellaisiksi siinä lainsäädännössä, jonka mukaan ne ovat täyttyneet tai niitä pidetään täyttyneinä".

s Asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1—3 kohdassa säädetään lisäksi seuraavaa:

"1. Tämän asetuksen mukaan ei saavuteta oikeuksia ajalta ennen 1 päivää lokakuuta 1972 tai ennen päivää, jolloin sitä alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee — — .

2. Kaikki vakuutuskaudet ja tapauksesta riippuen kaikki työskentely- tai asumiskaudet, jotka on täytetty jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ennen 1 päivää lokakuuta 1972 tai ennen päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa tämän jäsenvaltion alueella — — otetaan huomioon määrättäessä saavutettuja oikeuksia tämän asetuksen säännösten mukaisesti.

3. Jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu, oikeus saavutetaan tämän asetuksen mukaan, vaikka se liittyy vakuutustapahtumaan, joka on sattunut ennen 1 päivää lokakuuta 1972 tai ennen päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee."

Itävallan oikeus

6 Allgemeines Sozialversicherungsgesetzin (sosiaalivakuutuksista annettu laki, sellaisena kuin se on julkaistu BGBl. 1997, s. 47; jäljempänä ASVG) 227 a §:ssä, joka koskee vakuutuskausiin rinnastettavia lasten hoitoon käytettyjä ajanjaksoja, säädetään seuraavaa:

"1) Sellaisten vakuutettujen osalta — — jotka ovat — — tosiasiallisesti ja päätoimisesti hoitaneet lapsiaan — — rinnastettaviksi kausiksi katsotaan 31.12.1955 jälkeen täyttyneiden kausien osalta sillä vanhuuseläkevakuutuksen alalla, jolla viimeinen maksujen suorittamiskausi, tai ensimmäinen kausi, jonka aikana maksuja seuraavan kerran suoritettiin, täyttyi, ne lasten hoitamiseen käytetyt ajanjaksot, jotka ovat täyttyneet kotimaassa enintään 48 kalenterikuukauden ajan lapsen syntymästä lukien.

2) — —

3) Jos vakuutetulle syntyy toinen lapsi — — ennen 48 kalenterikuukauden määräajan päättymistä, määräaika päättyy toisen lapsen syntymään — — ; jos toisen lapsen hoitaminen päättyy ennen tämän 48 kalenterikuukauden määräajan päättymistä, määräaika alkaa uudelleen tämän lapsen syntymästä. Lapsen hoitamiseen kotimaassa rinnastetaan lapsen hoitaminen Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA) jäsenvaltiossa, jos lapsen osalta on tai on ollut oikeus rahamääräiseen äitiysavustukseen tämän tai muun liittovaltion lain perusteella tai Betriebshilfe-nimiseen etuuteen (tietyille henkilöryhmille muun muassa äitiyden perusteella suoritettavat etuudet) Betriebshilfegesetzin perusteella ja lasten hoitamiseen käytetty ajanjakso sijoittuu ajallisesti tämän sopimuksen voimaantulon jälkeiselle ajanjaksolle."

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymys

7 Kauerilla, joka on Itävallan kansalainen, on kolme lasta, jotka ovat syntyneet 1966, 1967 ja 1969. Hän valmistui kesäkuussa 1960 ja työskenteli sen jälkeen Itävallassa heinäkuusta 1960 elokuuhun 1964. Huhtikuussa 1970 hän muutti perheensä kanssa Belgiaan, jossa hän ei tehnyt työtä. Palattuaan Itävaltaan hän aloitti uudelleen työnteon, ja on täyttänyt näin syyskuusta 1975 lakisääteisen maksuvelvollisuuden sisältäviä vakuutuskausia.

8 Kauerin vaatimuksesta Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten vahvisti 6.4.1988 antamallaan päätöksellä, että Kauer oli 1.4.1998 mennessä täyttänyt Itävallan lainsäädännön mukaan yhteensä 355 vanhuuseläkkeessä huomioon otettavaa kautta. Pääasian vastaajana oleva viranomainen oli tässä yhteenlaskussa ottanut huomioon Kauerin ensimmäisen lapsen syntymäkuukauden heinäkuun 1966 ja huhtikuun 1970, eli sen kuukauden, jolloin Kauer muutti Belgiaan, väliseltä ajalta 46 kuukautta vakuutuskausiin rinnastettavina, lapsen hoitamiseen käytettyinä kausina ASVG:n 227 a §:n mukaisesti.

9 Kauer riitautti tämän päätöksen. Hänen mukaansa tämän viranomaisen olisi pitänyt 46 kuukauden sijasta ottaa yhteisön oikeuden mukaisesti huomioon 82 kuukautta vakuutuskauteen rinnastettavana, lapsen hoitamiseen käytettynä ajanjaksona, eli kautena, jonka aikana hän oli hoitanut lapsiaan Belgiassa.

10 Pääasian vastaaja hylkäsi tämän vaatimuksen katsoen, että lasten hoitoon Euroopan talousalueella käytetyt ajanjaksot voidaan rinnastaa Itävallassa täyttyneisiin kausiin ainoastaan, jos nämä hoitokaudet ovat täyttyneet ETA-sopimuksen voimaantulon eli 1.1.1994 jälkeen, mistä pääasiassa ei ollut kysymys. Se perusteli päätöstään myös sillä, että Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyn asiakirjan (EYVL 1994, C 241, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1) 2 artiklan mukaan alkuperäisten sopi-

musten määräykset sekä toimielinten ennen liittymistä antamien säädösten säännökset ja määräykset sitovat uusia jäsenvaltioita vasta 1.1.1995 alkaen. Lisäksi se katsoi, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhteisön oikeussääntöjä ei voida soveltaa taannehtivasti tosiseikkoihin, jotka ovat tapahtuneet ennen asianomaisen jäsenvaltion liittymistä.

11 Arbeits- und Sozialgericht Wien (Itävalta) hylkäsi ensimmäisenä asteena ja Oberlandsgericht Wien valitusasteena Kauerin vaatimukset, minkä jälkeen Kauer teki Revision-valituksen Oberster Gerichtshofiin.

12 Oberster Gerichtshof ei ollut varma siitä, onko kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö yhteisön oikeuden mukaista, minkä vuoksi se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83, ja muutettuna 30.4.1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1249/92, 94 artiklan 1—3 kohtaa tulkittava siten, että niiden vastainen on sellainen kansallinen säännös, jonka mukaan Itävallassa lasten hoitamiseen käytetyt ajanjaksot rinnastetaan vanhuuseläkettä määritettäessä vakuutuskausiin, mutta Euroopan talousyhteisön jäsenvaltioissa (tässä Belgiassa) käytettyinä ne otetaan huomioon ainoastaan, jos ne ovat täyttyneet ETA-sopimuksen voimaantulon (1.1.1994) jälkeen, ja silloinkin ainoastaan sillä lisäedellytyksellä, että lapsen osalta on tai on ollut oikeus rahamääräiseen äitiysavustukseen (Itävallan) Allgemeines Sozialversicherungsgesetzin (ASVG, yleinen sosiaalivakuutuslaki) tai muun (Itävallan) liittovaltion lain perusteella tai Betriebshilfe-nimiseen etuuteen (Itävallan) Betriebsgesetzin perusteella?"

Ennakkoratkaisukysymys

13 Kansallisen tuomioistuimen kysymys koskee sitä, onko asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1—3 kohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka mukaan lasten hoitamiseen käytetyt ajanjaksot, jotka ovat täyttyneet jossakin toisessa ETA-sopimuksen sopimusvaltiossa tai jossakin toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, rinnastetaan vanhuuseläkettä määritettäessä vakuutuskausiin ainoastaan, jos

— nämä kaudet ovat täyttyneet sen jälkeen kun tämä asetus on tullut voimaan ensin mainitussa jäsenvaltiossa ja

— vaatimuksen esittäjälle suoritetaan tai on suoritettu kyseessä olevien lasten osalta rahamääräistä äitiysavustusta tai vastaavaa avustusta tämän saman jäsenvaltion lainsäädännön nojalla

kun taas tämän jäsenvaltion alueella täyttyneet hoitokaudet rinnastetaan vanhuuseläkettä määritettäessä vakuutuskausiin ilman ajallisia tai muita rajoituksia.

14 Itävallan hallituksen ja komission mukaan asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1—3 kohdassa olevia siirtymäsäännöksiä ei voida soveltaa kausiin, joiden aikana Kauer on asunut Belgiassa.

15 Komissio vetoaa siihen, että asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1 kohdassa todetaan, että "asetuksen mukaan ei saavuteta oikeuksia ajalta ennen — — päivää, jolloin sitä alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee". Näin ollen oikeuden, joka ei ollut syntynyt ennen kuin asetus N:o 1408/71 tuli voimaan 1.1.1994 Itävallassa, ei voida katsoa syntyneen taannehtivasti tämän asetuksen perusteella. Komissio toteaa kuitenkin, että se, onko jokin tietty oikeus syntynyt ennen tätä päivää, on ratkaistava asetuksen 94 artiklan 2—3 kohdan siirtymäsäännösten perusteella.

16 Itävallan hallituksen ja komission mukaan asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2—3 kohtaa ei voida käyttää perusteena esillä olevassa pääasiassa niiden ajanjaksojen huomioonottamiseksi, jotka on käytetty lapsen hoitamiseen ennen 1.1.1994 jossakin toisessa ETA-sopimuksen sopimusvaltiossa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa.

17 Ne katsovat, että tällaiset kaudet eivät ole asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja vakuutuskausia. Jotta kaudet voitaisiin tämän säännöksen nojalla ottaa huomioon, ne on tunnustettava asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännössä vakuutuskausiksi. Lasten hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen tunnustamiselle vakuutuskausiksi on Itävallan lainsäädännössä niiden mukaan kuitenkin asetettu edellytyksiä, jotka eivät täyty pääasiassa.

18 Asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 3 kohdassa käytetyllä ilmaisulla "vakuutustapahtuma" tarkoitetaan tapahtumia, kuten eläkeiän saavuttamista, työkyvyttömyyden alkamista tai kuolemaa, joiden perusteella oikeus sosiaaliturvaetuuksiin syntyy. ASVG:n 227 a §:stä seuraa niiden mukaan kuitenkin selvästi, että ajanjakso, jonka Kauer on käyttänyt lastensa hoitamiseen Belgiassa, ei sellaisenaan perusta oikeutta sosiaaliturvaetuuksiin Itävallan lainsäädännön mukaan.

19 Espanjan hallitus myöntää, että asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1 kohdan mukaisesti asetuksen vaikutuksena ei voi olla oikeuden syntyminen sen voimaantuloa edeltävän ajanjakson osalta, mutta katsoo kuitenkin, että asetuksella asetetaan velvollisuus ottaa huomioon sellaisia voimaantuloa edeltäneitä tapahtumia kuten lapsen hoitoon käytetty aika, jotka voivat asetuksen voimaantulon jälkeen tuottaa oikeuksia.

20 Tältä osin todettakoon, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeusvarmuuden periaate estää sen, että asetusta sovellettaisiin taannehtivasti riippumatta niistä edullisista tai epäedullisista vaikutuksista, joita soveltamisella voisi olla asianomaisen henkilön kannalta, paitsi jos asetuksessa käytettyjen ilmaisujen tai sen tavoitteiden voidaan riittävän selvästi katsoa osoittavan, että asetuksen ei ole tarkoitettu sääntelevän ainoastaan tulevaisuutta (asia 234/83, Gesamthochschule Duisburg, tuomio 29.1.1985, Kok. 1985, s. 327, 20 kohta). Vaikka uusi laki on siis pätevä ainoastaan tulevaisuuteen nähden, sitä sovelletaan yleisesti tunnustetun periaatteen mukaisesti myös vanhan lain voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden tulevaisuudessa ilmeneviin vaikutuksiin, jos poikkeuksesta ei ole säädetty (ks. vastaavasti asia 96/77, Bauche ja Delquignies, tuomio 15.2.1978, Kok. 1978, s. 383, 48 kohta; asia 125/77, Koninklijke Scholten-Honig ja De Bijenkorf, tuomio 25.10.1978, Kok. 1978, s. 1991, 37 kohta; asia 40/79, P. v. komissio, tuomio 5.2.1981, Kok. 1981, s. 361, 12 kohta ja asia 270/84, Licata v. talous- ja sosiaalikomitea, tuomio 10.7.1986, Kok. 1986, s. 2305, 31 kohta).

21 Asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 1 kohta, jossa säädetään, että asetuksen mukaan ei saavuteta oikeuksia ennen päivää, jolloin sitä alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee, seuraa täysin edellä kuvattua oikeusvarmuuden periaatetta.

22 Aivan vastaavalla tavalla, jotta asetusta N:o 1408/71 voitaisiin soveltaa aikaisemman lain voimassaolon aikana syntyneiden tilanteiden tulevaisuudessa ilmeneviin vaikutuksiin, sen 94 artiklan 2 kohdassa säädetään velvollisuudesta ottaa huomioon kaikki vakuutuskaudet ja kaikki työskentely- tai asumiskaudet, jotka on täytetty jäsenvaltion lainsäädännön mukaan "ennen 1 päivää lokakuuta 1972

tai ennen päivää, jolloin — — asetusta alettiin soveltaa tämän jäsenvaltion alueella", määritettäessä oikeuksia etuuksiin. Tästä säännöksestä seuraa siis, että jäsenvaltio ei voi vanhuuseläkeoikeuksia määrittäessään kieltäytyä ottamasta huomioon toisen jäsenvaltion alueella täyttyneitä vakuutuskausia ainoastaan sen vuoksi, että ne ovat täyttyneet ennen kuin asetus tuli voimaan tässä jäsenvaltiossa (ks. asia C-227/89, Rönfeldt, tuomio 7.2.1991, Kok. 1991, s. I-323, 16 kohta; Kok. Ep. XI, s. 19).

23 Asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 3 kohdassa säädetään myös kaikkien niiden vakuutustapahtumien huomioonottamisesta, jotka liittyvät kyseessä olevaan oikeuteen, vaikka tapahtuma olisi sattunut "ennen 1 päivää lokakuuta 1972 tai ennen päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee".

24 On siis selvitettävä, voidaanko lasten hoitamiseen käytettyjä ajanjaksoja, jotka ovat täyttyneet jonkin muun kuin toimivaltaisen jäsenvaltion alueella ennen asetuksen N:o 1408/71 voimaantuloa viimeksi mainitun jäsenvaltion alueella, pitää asetuksen 94 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuina vakuutuskausina tai vakuutustapahtumana.

25 Asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan osalta on muistettava, että siinä käytetty ilmaisu "vakuutuskausi" on määritelty asetuksen 1 artiklan r alakohdassa siten, että "vakuutuskausilla tarkoitetaan maksukausia tai työskentelykausia tai itsenäisen ammatinharjoittamisen kausia, sen mukaan kuin ne on määritelty tai tunnustettu vakuutuskausiksi siinä lainsäädännössä, jonka mukaan ne on täytetty tai niitä pidetään täytettyinä, ja kaikkia kausia, joita käsitellään sellaisina, jos niitä pidetään sanotun lainsäädännön mukaan vakuutuskausia vastaavina".

26 Tämä viittaus kansalliseen lainsäädäntöön on selvä osoitus siitä, että asetus N:o 1408/71 nojautuu vakuutuskausien yhteenlaskemisen osalta niihin edellytyksiin, jotka kansallisessa oikeudessa asetetaan sille, että määrätty kausi voidaan

tunnustaa varsinaisia vakuutuskausia vastaavaksi kaudeksi (ks. siirtotyöläisten sosiaaliturvasta 25 päivänä syyskuuta 1958 annetun neuvoston asetuksen N:o 3 (EYVL 1958, 30, s. 561) osalta asia 14/67, Welchner, tuomio 5.12.1967, Kok. 1967, s. 427, 436 ja asetuksen N:o 1408/71 osalta asia C-324/88, Vella ym., tuomio 7.2.1990, Kok. 1990, s. I-257). Tämän vastaavuuden tunnustaminen on kuitenkin suoritettava EY:n perustamissopimuksen henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä noudattaen (ks. mm. asia C-302/90, Faux, tuomio 15.10.1991, Kok. 1991, s. I-4875, 25—28 kohta ja asia C-322/95, Iurlaro, tuomio 17.9.1997, Kok. 1997, s. I-4881, 28 kohta).

27 Tämän lisäksi on päätettävä siitä, minkä jäsenvaltion lainsäädännön mukaan määritetään tai tunnustetaan asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan r alakohdan nojalla varsinaisia vakuutuskausia vastaaviksi kausiksi pääasian kantajan Belgiassa vuosien 1970—1985 välisenä aikana lasten hoitamiseen käyttämät ajanjaksot.

28 Oikeudenkäyntiasiakirjoista käy ilmi, että Kauer ei ole muutettuaan perheensä kanssa huhtikuussa 1970 Itävallasta Belgiaan tehnyt työtä Belgiassa tai suorittanut vakuutusmaksuja Belgian vanhuusvakuutusjärjestelmään. Kauer aloitti työnteon uudelleen vasta palattuaan Itävaltaan, eli syyskuussa 1975.

29 Kuten julkiasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 49 kohdassa, tästä seuraa, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan, sellaisena kuin se oli voimassa ennen kuin siihen lisättiin uusi f alakohta, asetuksen N:o 1408/71 muuttamisesta 25 päivänä kesäkuuta 1991 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2195/91 (EYVL L 206, s. 2), perusteella Kauer, joka oli viimeksi työskennellyt Itävallassa, on edelleen kuulunut Itävallan lainsäädännön alaisuuteen Belgiassa lastensa hoitamiseen käyttämiensä ajanjaksojen ajan, koska hän ei ollut työsuhteessa tai toiminut itsenäisenä ammatinharjoittajana Belgian alueella (ks. asia 302/84, Ten Holder, tuomio 12.6.1986, Kok. 1986, s. 1821, 14 kohta ja asia C-215/90, Twomey, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. I-1823, 10 kohta).

30 Itävallan hallitus väittää kuitenkin, että pääasian kantajan lastensa hoitamiseen Belgiassa käyttämien ajanjaksojen tunnustaminen on ratkaistava Belgian lainsäädännön perusteella. Se vetoaa tältä osin asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan f alakohtaan, jonka mukaan henkilö, johon jäsenvaltion lainsäädäntöä lakataan soveltamasta työnteon vuoksi, kuuluu sen jäsenvaltion lainsäädännön piiriin, jonka alueella hän asuu, jollei häneen sovelleta jotakin lainsäädäntöä tämän asetuksen 13—17 artiklan nojalla.

31 Tätä kantaa ei voida hyväksyä. Vaikka oletettaisiinkin, että asiassa olisi otettava huomioon 13 artiklan 2 kohdan f alakohta, joka lisättiin asetukseen N:o 1408/71 asetuksella N:o 2195/91, eli useita vuosia sen jälkeen kun Kauerin lastensa hoitoon Belgiassa käyttämät ajanjaksot olivat täyttyneet, säännöksellä ei kuitenkaan olisi merkitystä esillä olevassa pääasiassa vallitsevissa olosuhteissa hoitokausien huomioonottamiseksi vanhuuseläkettä määritettäessä.

32 Asiassa C-135/99, Elsen, 23.11.2000 annetusta tuomiosta (Kok. 2000, s. I-10409, 25—28 kohta) seuraa, että kun kysymys on lapsen syntymän jälkeen keskeytyksettä jatkuneiden lapsen hoitoon käytettyjen ajanjaksojen huomioonottamisesta vanhuuseläkkeen kannalta, se, että henkilö, kuten Kauer, on työskennellyt yksinomaan tietyssä jäsenvaltiossa ja häneen on sovellettu tämän valtion lainsäädäntöä lapsen syntymästä lähtien, osoittaa, että kysymyksessä olevien lapsen hoitoon käytettyjen ajanjaksojen ja työskentelyn vuoksi tässä valtiossa täyttyneiden vakuutuskausien välillä on riittävä yhteys. Kauer vaati itävaltalaista laitosta ottamaan huomioon lastensa hoitamiseen työuransa keskeytymisen aikana käyttämänsä ajanjaksot nimenomaan siitä syystä, että nämä viimeksi mainitut vakuutuskaudet ovat hänen osaltaan täyttyneet.

33 Asiassa on siis selvitettävä Itävallan oikeuden kannalta, voidaanko Kauerin lastensa hoitamiseen Belgiassa käyttämiä ajanjaksoja pitää vakuutuskausiin rinnastettavina kausina.

34 ASVG:n 227 a §:n 1 momentin mukaan lasten hoitamiseen Itävallassa käytetyt ajanjaksot katsotaan ilman muita edellytyksiä vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi vanhuuseläkkeen osalta. Tämän saman pykälän 3 momentissa säädetään kuitenkin, että silloin kun kaudet ovat täyttyneet jossakin toisessa ETA-sopimuksen sopimusvaltiossa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa, nämä ajanjaksot katsotaan vanhuuseläkkeen osalta vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi ainoastaan, jos

— nämä kaudet ovat täyttyneet 1.1.1994 jälkeen ja

— vaatimuksen esittäjälle suoritetaan tai on suoritettu kyseessä olevien lasten osalta rahamääräistä äitiysavustusta tai vastaavaa avustusta Itävallan liittovaltion lainsäädännön nojalla.

Edellytys, jonka mukaan lasten hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen on pitänyt täyttyä 1.1.1994 jälkeen

35 Jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka mukaan toisessa jäsenvaltiossa täyttyneiden kausien rinnastaminen vakuutuskausiin edellyttää sitä, että ne ovat täyttyneet sen jälkeen kun asetus N:o 1408/71 tuli voimaan ensin mainitussa jäsenvaltiossa, on jo luonteeltaan tämän asetuksen 94 artiklan 2 kohdan vastainen.

36 Kuten tämän tuomion 22 kohdassa todetaan, tällä säännöksellä pyritään nimenomaan säilyttämään aikaisemman lain voimassa ollessa syntyneiden tilanteiden, kuten vakuutus- tai niihin rinnastettavien kausien täyttymisen, vaikutukset oikeuksien määrittämiseksi uuden lainsäädännön nojalla. Jos tältä rin-

nastamiselta voitaisiin edellyttää, että kyseisten kausien on pitänyt täyttyä sen jälkeen kun asetus N:o 1408/71 tuli voimaan kyseessä olevassa jäsenvaltiossa, johtaisi se siihen, että asetuksen 94 artiklan 2 kohdassa säädetyt siirtymäsäännökset menettäisivät täysin merkityksensä.

37 ASVG:n 227 a §:n 3 momentissa säädetty ajallinen rajoitus on asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan vastainen.

Edellytys, jonka mukaan henkilön on saatava tai hänen on pitänyt saada rahamääräistä äitiysavustusta tai vastaavaa avustusta Itävallan liittovaltion lainsäädännön nojalla

38 Vielä on tutkittava ASVG:n 227 a §:n 3 momentissa säädetyn toisen edellytyksen yhteisön oikeuden mukaisuus. Tämän säännöksen mukaan Itävallan ulkopuolella, mutta Euroopan talousalueella, lasten hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen rinnastaminen vakuutuskausiin edellyttää, että henkilö saa tai on saanut kyseisten lasten osalta rahamääräistä äitiysavustusta tai vastaavaa avustusta Itävallan liittovaltion lainsäädännön nojalla.

39 Itävallan hallitus esittää, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltiot voivat vapaasti järjestää sosiaaliturvajärjestelmänsä ja päättää edellytyksistä, joiden täyttyessä vakuutuskaudet voidaan ottaa huomioon, edellyttäen kuitenkin, että tässä ei syyllistytä jäsenvaltion ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisten väliseen syrjintään. Se toteaa tältä osin, että Itävallan tasavallalla on oikeus edellyttää toisessa jäsenvaltiossa täyttyneiden lasten hoitamiseen käytettyjen ajanjaksojen huomioonottamiselta, että niillä on riittävän

kiinteä yhteys sen omaan sosiaaliturvajärjestelmään. Sen mukaan asiassa C-275/96, Kuusijärvi, 11.6.1998 annetusta yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta (Kok. 1998, s. I-3419) seuraa, että silloin kun asianomainen henkilö asuu jossakin muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa hän on tehnyt työtä ennen siirtymistään hoitamaan lapsiaan, lasten hoitoon käytettyjen ajanjaksojen huomioonottamisessa toimivaltainen jäsenvaltio on henkilön asuinvaltio eikä se valtio, jossa hän on tehnyt työtä.

40 Itävallan hallitus toteaa lisäksi, että pääasiassa kyseessä olevat kaudet ovat täyttyneet ennen kuin ETA-sopimus tuli voimaan Itävallassa ja ennen kuin Itävalta liittyi Euroopan unioniin, minkä vuoksi se, että kyseisiä kausia ei ole otettu huomioon, ei voi vaikuttaa epäedullisesti henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen Euroopan unionissa eikä sen jäsenvaltioiden kansalaisten oikeuksiin. Kauer muutti Belgiaan ja asui siellä ja palasi Itävaltaan ennen näitä ajankohtia. Tämän vuoksi ei voida katsoa, että Kauer on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, joka hänelle olisi taattu perustamissopimuksella.

41 Itävallan hallitus esittää myös, että vaikka lasten hoitamiseen Belgiassa käytetyt ajanjaksot olisivatkin täyttyneet 1.1.1994 jälkeen, Kauerilla ei olisi ollut oikeutta vaatia, että ne otetaan huomioon vanhuuseläkkeessä Itävallassa, sillä koska hän ei työskennellyt silloin, kun hänen ensimmäisen lapsensa syntyi, ei hänellä voinut olla oikeutta rahamääräiseen äitiysavustukseen Itävallan lainsäädännön nojalla.

42 Aluksi on arvioitava tämän ASVG:n 227 a §:n 3 momentissa säädetyn toisen edellytyksen tyyppisen vaatimuksen laillisuus yhteisön oikeuden kannalta sellaisena kuin sitä olisi sovellettu, jos kyseiset hoitokaudet olisivat täyttyneet sen jälkeen kun Itävallan tasavalta liittyi Euroopan unioniin.

43 Pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa sääntelyssä säädetään vakuutuskausien ja niihin rinnastettavien kausien vanhuuseläkkeen kannalta määrittämisen osalta erilaisesta kohtelusta, kun sen mukaan jäsenvaltion alueella täyttyneet hoitokaudet otetaan huomioon ilman muita edellytyksiä ja jossakin muussa ETA-sopimuksen sopimusvaltiossa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa täyttyneiden kausien huomioonottamiselta edellytetään rahamääräisen äitiysavustuksen tai vastaavan avustuksen saamista Itävallan lainsäädännön nojalla.

44 Tällainen sääntely, kun sitä sovelletaan hoitokausiin, jotka ovat täyttyneet sen jälkeen kun Itävallan tasavalta liittyi Euroopan unioniin, on omiaan asettamaan epäedulliseen asemaan sellaiset Itävallassa asuneet tai työskennelleet yhteisön kansalaiset, jotka ovat tämän jälkeen työntekijän, työntekijän tai jäsenvaltion kansalaisen perheenjäsenen asemassa käyttäneet EY:n perustamissopimuksen 8 A, 48 ja 52 artiklassa (joista on muutettuina tullut EY 18, EY 39 ja EY 43 artikla) taattua oikeuttaan liikkua ja asua vapaasti jäsenvaltioissa. Itävallan ulkopuolella lasten hoitamiseen käytettyihin ajanjaksoihin liittyvät ongelmat koskevatkin pääasiassa näitä yhteisöjen kansalaisia.

45 Tämän jälkeen on painotettava, että kun, kuten esillä olevassa asiassa, kansallista lainsäädäntöä sovelletaan hoitokausiin, jotka ovat täyttyneet ennen kuin asetusta N:o 1408/71 voitiin soveltaa kyseisessä jäsenvaltiossa, Itävallan Euroopan unioniin liittymisen jälkeen syntyneen eläkeoikeuden suorituksessa sellaistenkin vakuutuskausien perusteella, jotka ovat täyttyneet ennen tätä ajankohtaa, Itävallan viranomaisten on noudatettava yhteisön oikeutta ja erityisesti perustamissopimuksen työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä sekä jokaiselle unionin kansalaiselle tunnustettua vapautta liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella (ks. vastaavasti em. asia Elsen, tuomion 33 kohta).

46 Pääasiassa kyseessä olevien kausien huomioonottamisessa on sovellettava asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan siirtymäsäännöstä, jonka tarkoituk-

sena on kattaa tilanteet, jotka ovat syntyneet silloin kun perustamissopimus ei vielä ollut kyseessä olevassa jäsenvaltiossa sovellettavaa oikeutta. Tämän säännöksen tavoitteena on nimenomaisesti, kuten tämän tuomion 22 kohdassa on jo todettu, mahdollistaa asetuksen N:o 1408/71 soveltaminen sellaisten tilanteiden tulevaisuudessa ilmeneviin vaikutuksiin, jotka ovat syntyneet aikana, jolloin henkilöiden vapaata liikkuvuutta ei vielä ollut taattu kyseessä olevan valtion ja sen valtion välillä, jonka alueella nämä mahdollisesti huomioon otettavat tilanteet ovat syntyneet.

47 Näin se, että Kauer on asunut Belgiassa ennen kuin ETA-sopimus tuli voimaan Itävallan tasavallassa tai ennen kuin Itävalta liittyi Euroopan unioniin, ei sellaisenaan voi estää asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan soveltamista.

48 ASVG:n 227 a §:n 3 momentissa säädetyn toisen edellytyksen soveltaminen ennen asetuksen N:o 1408/71 voimaantuloa täyttyneiden hoitokausien osalta saattaa tehdä asetuksen 94 artiklan 2 kohdan soveltamisesta täysin näennäistä, koska kansallisessa lainsäädännössä ei taata rahamääräisen äitiysavustuksen suorittamista valtion alueen ulkopuolella asuville henkilöille, sellaisen yhteisön säännöksen puuttuessa kuten asetuksen N:o 1408/71 19 artiklan 1 kohdan b alakohta, jolla tällaisen avustuksen suorittaminen taattaisiin. Tällaisen säännöksen taannehtiva soveltaminen onkin tämän asetuksen 94 artiklan 1 kohdan mukaan mahdotonta.

49 Se että Kauer, jonka kolme lasta ovat kaikki syntyneet Itävallassa, ei ole saanut rahamääräistä äitiysavustusta Itävallan lainsäädännön nojalla sen vuoksi — kuten Itävallan hallitus toteaa —, että hän oli lopettanut työnteon ennen ensimmäisen lapsensa syntymää, ei kyseenalaista niitä huomioita, joita edellä on esitetty sen edellytyksen laillisuudesta, joka koskee rahamääräisen äitiysavustuksen tai vastaavien avustusten myöntämistä Itävallan liittovaltion lainsäädännön nojalla, perustamissopimuksen 8 A, 48 ja 52 artiklan ja asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan kannalta.

50 Edellä esitetyn vuoksi on siis todettava, että ASVG:n 227 a §:n 3 momentissa säädetty edellytys, joka koskee rahamääräisen äitiysavustuksen tai vastaavan avustuksen myöntämistä Itävallan liittovaltion lainsäädännön nojalla, on asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan ja tähän liittyen tapauskohtaisesti perustamissopimuksen 8 A, 48 ja 52 artiklan vastainen.

51 Tämän vuoksi asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 3 kohtaa ei ole tarpeen tulkita.

52 Edellä esitettyjen huomioiden perusteella on todettava, että asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohtaa ja tähän liittyen tapauskohtaisesti perustamissopimuksen 8 A, 48 ja 52 artiklaa on tulkittava siten, että niiden vastainen on sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka mukaan lasten hoitamiseen käytetyt ajanjaksot, jotka ovat täyttyneet jossakin toisessa ETA-sopimuksen sopimusvaltiossa tai jossakin toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, katsotaan vanhuuseläkkeen osalta vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi ainoastaan, jos

— nämä kaudet ovat täyttyneet sen jälkeen kun tämä asetus on tullut voimaan ensin mainitussa jäsenvaltiossa ja

— vaatimuksen esittäjälle suoritetaan tai on suoritettu kyseessä olevien lasten osalta rahamääräistä äitiysavustusta tai vastaavaa avustusta tämän saman jäsenvaltion lainsäädännön nojalla

kun taas jäsenvaltiossa täyttyneet hoitokaudet katsotaan vanhuuseläkkeen osalta vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi ilman ajallisia tai muita rajoituksia.

Oikeudenkäyntikulut

53 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan ja Espanjan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Oberster Gerichtshofin 14.12.1999 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin kyseinen asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97, 94 artiklan 2 kohtaa ja tähän liittyen tapauskohtaisesti EY:n perustamissopimuksen 8 A, 48 ja 52 artiklaa (joista on muutettuina tullut EY 18, EY 39 ja EY 43 artikla) on tulkittava siten, että niiden vastainen on sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka mukaan lasten

hoitamiseen käytetyt ajanjaksot, jotka ovat täyttyneet jossakin toisessa Euroopan talousalueesta 2 päivänä toukokuuta 1992 tehdyn sopimuksen sopimusvaltiossa tai jossakin toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, katsotaan vanhuuseläkkeen osalta vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi ainoastaan, jos

— **nämä kaudet ovat täyttyneet sen jälkeen kun tämä asetus on tullut voimaan ensin mainitussa jäsenvaltiossa ja**

— **vaatimuksen esittäjälle suoritetaan tai on suoritettu kyseessä olevien lasten osalta rahamääräistä äitiysavustusta tai vastaavaa avustusta tämän saman jäsenvaltion lainsäädännön nojalla**

kun taas jäsenvaltiossa täyttyneet hoitokaudet katsotaan vanhuuseläkkeen osalta vakuutuskausiin rinnastettaviksi kausiksi ilman ajallisia tai muita rajoituksia.

Edward La Pergola Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 7 päivänä helmikuuta 2002.

R. Grass

kirjaaja

P. Jann

viidennen jaoston puheenjohtaja